

**Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola
zdravotnická, Šumperk,
příspěvková organizace**



**ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE
2023 – 2026**

Ředitelka školy: Mgr. Zuzana Gondová
Zástupce ředitelky školy: Mgr. Pavel Zelený
Výchovná poradkyně: Mgr. Ida Žváčková
Školní metodik prevence: Mgr. Anežka Gronychová

Obsah

1. Úvod	3
2. Východiska pro zpracování ŠPS	4
3. Analýza současné situace	4
4. Témata primární prevence	5
5. Cíle ŠPS	7
6. Mapování situace	9
7. Přehled spolupracujících institucí a odborníků na poli prevence rizikového chování	10

1. Úvod

Školní preventivní strategie (ŠPS) je součástí školního vzdělávacího programu (ŠVP). ŠPS je dlouhodobý preventivní program – záměr školy, definuje dlouhodobé cíle v oblasti prevence rizikového chování, přizpůsobuje se kulturnímu a sociálnímu klimatu, struktuře školy i specifikám školy, žákovské populace i okolí školy, respektuje rozdíly ve školním prostředí.

Součástí školní preventivní strategie je každoročně vypracovávaný a na závěr školního roku vyhodnocovaný konkrétní dokument – Preventivní program školy (PPŠ). PPŠ je krátkodobým cílem školy v oblasti prevence rizikového chování, které se ve škole vyskytuje nebo může vyskytnout. Primární prevencí rozumíme veškeré konkrétní aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům spojeným s projevy rizikových forem chování, případně s cílem minimalizovat jejich dopad a zamezit jejich rozšíření. Nedílnou součástí primární prevence je výchova žáků ke zdravému životnímu stylu, k osvojování pozitivního sociálního chování a formování společensky žádoucích postojů žáků ke všem druhům rizikového chování, předcházení rizikového chování i jeho možnému opakování.

Základní charakteristiky školní preventivní strategie:

- **cílem školní preventivní strategie je zabraňovat a snižovat (eliminovat) výskyt rizikového chování u žáků školy,**
- **prostředkem je odstraňování podmínek (zužování prostoru) pro existenci a rozvíjení rizikového chování prioritně ve školním prostředí a to všemi dostupnými způsoby od vhodné organizace výuky, nabídky žádoucích volnočasových aktivit až po výkon dohledu nad žáky a působení na rodinné prostředí žáků,**
- **produktem je zdravá mládež (výchova zdravé mládeže) odolné vůči rizikovému chování (výchovná a osvětová činnost ve vyučovacích hodinách, realizace školních preventivních aktivit a využívání nabídky ostatních spolupracujících organizací na úseku primární prevence).**

Smyslem prevence je formovat postoje žáků ke všem druhům rizikového chování, předcházet takovému chování i jeho možnému opakování. Základem prevence je zejména výchova žáků školy ke zdravému životnímu stylu a k osvojování pozitivního sociálního chování. Prevence rizikového chování je přitom zařazena nejen do samotného vyučování, ale i do zájmových kroužků, exkurzí apod. Preventivní témata prolínají všemi oblastmi práce a života školy.

Konkrétním úkolem preventivní práce je především snižovat počet vyskytujících se negativních jevů, posilovat u žáků školy odpovědnost za svůj život a zdraví, účinně bránit vzniku a potírat všechny projevy šikany mezi žáky, minimalizovat riziko závislosti atd. To všechno je přitom založeno na podpoře vlastní aktivity žáků, pestrosti forem preventivní práce se žáky, zapojení celého pedagogického sboru školy a spolupráci se zákonnými zástupci žáků školy.

2. Východiska pro zpracování ŠPS

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon),
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních,
- Vyhláška č. 27/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných,
- Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání,
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů,
- Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků,
- Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek,
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 – 2027,
- Krajský plán primární prevence rizikového chování v Olomouckém kraji na léta 2023 – 2026,
- Metodické pokyny a doporučení MŠMT.

3. Analýza současné situace

Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Šumperk, příspěvková organizace (dále jen SZŠ a VOŠZ Šumperk) je odbornou školou, která vzdělává žáky v oboru Praktická sestra 53-41-M/03 v rámci čtyřletého denního a pětiletého večerního studia. Nově od školního roku 2022/2023 bylo na škole zahájeno kombinované studium v oboru Diplomovaná všeobecná sestra 53-41N/1. Studijní zaměření předurčuje žáky převážně ženského pohlaví, nejedná se ale o školu jednoznačně dívčí. V každém ročníku studuje v průměru 5 chlapců.

Zrekonstruovaná budova s příjemnými interiéry se nachází v centru města, díky infrastruktuře Olomouckého kraje je snadno dostupná dívkám a chlapcům z okolních vesnic a měst. Ke škole náleží Domov mládeže s dostatečnou kapacitou ubytovacích míst pro žákyně ze vzdálenějších lokalit.

Na škole funguje výchovná komise ve složení výchovná poradkyně, školní metodik prevence, ředitelka školy a zástupce ředitelky školy. Ta postupuje v případě projevů rizikového chování podle vypracovaného krizového plánu.

Rezervy z hlediska možností realizace sportovních a jiných mimoškolních aktivit představují nevyhovující a zastaralé sportovní prostranství v místě školy. To je v majetku města, které připravuje revitalizaci sportovního areálu u školy. Škola proto dle potřeby využívá alternativní sportoviště jiných organizací města Šumperk.

Vývoj celorepublikové demografické křivky ovlivnil v předcházejících letech snížený počet uchazečů o studium, což mohlo negativně ovlivnit motivaci žáků ke studiu a nárůst výchovných a vzdělávacích problémů. V posledních letech jsme však zaznamenali vyšší zájem o studium na naší škole v nárůstu počtu podaných přihlášek ke studiu. Napomohla tomu

i situace v souvislosti s pandemií covid-19 a zvýšení prestiže povolání praktické a všeobecné sestry.

Prioritou naší školy je příprava žáků k dalšímu odbornému studiu, především zdravotnického zaměření. Nedílnou součástí vzdělání je výchova demokratického, sociálně zdatného, psychicky odolného mladého člověka s vžitými zásadami zdravého životního stylu.

Na kvalitu vzdělání a výchovu žáků má značný vliv to, jestli žáci do školy chodí rádi, jestli se v ní dobře cítí. Klima školy tak tvoří základní pilíř naplnění stanovených cílů pedagogického působení. V bezpečném školním prostředí panuje pochopení, vstřícnost a vzájemný respekt. Společným cílem všech zaměstnanců školy je navodit přátelskou atmosférou bez stresu, obav a náznaků xenofobie a intolerance. Škola tak poskytuje příznivé klima s jasně vymezenými pravidly a zásadami. Klima školy je pravidelně monitorováno formou anonymního dotazníkového šetření žáků a na základě výsledků jsou stanovena opatření.

Projevy rizikového chování, které se u našich žáků objevují, jsou ve srovnání s ostatními středními školami relativně méně časté nebo ojedinělé. Jedná se především, jak vyplynulo z dotazníkového šetření, o užívání alkoholu, tabákových výrobků i u žáků mladších 18 let a kouření marihuany v době volného času, tedy mimo vyučování a akce školy. Avšak nelze jen vycházet z minulosti, je potřeba se preventivně připravit na řešení možných problémových situací do budoucna. Tyto je třeba řešit bez prodlení, avšak uváženě a racionálně podle předem stanovených postupů a pravidel.

4. Témata primární prevence

V současné školní prevenci rozlišujeme devět oblastí rizikového chování (*Miovský et al., 2010*), které řeší **specifická primární prevence rizikového chování**.

- Záškoláctví
- Šikana a extrémní projevy agrese (kyberšikana, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie)
- Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě
- Rasismus, xenofobie
- Negativní působení sekt
- Sexuální rizikové chování
- Prevence v adiktologii (závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling,...)
- Spektrum poruch příjmu potravin
- Okruh poruch a problémů spojených se syndromem týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte.

Záškoláctví

Záškoláctví lze definovat jako neomluvenou absenci žáka základní či střední školy ve škole. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Záškoláctví může být spojeno s dalšími typy rizikového chování jako je např. zneužívání návykových látek, gambling, dětská kriminalita, prostituce aj., které obvykle negativně ovlivňují osobnostní

vývoj jedince. Prevence záškoláctví, způsob omlouvání nepřítomnosti žáků, řešení neomluvené nepřítomnosti a postup zúčastněných subjektů je ošetřen Metodickým pokynem MŠMT „K jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví“ vydaným pod č.j. 10 194/2002-14. (Miovský et al., 2010, s. 76)

Šikana a extrémní projevy agrese

Šikana označuje fyzické i psychické omezování či týrání jedince v kolektivu. Kyberšikana je druh šikany, který využívá elektronické prostředky (mobilní telefony, e-maily, pagery, internet, blogy,...). Do této kategorie se řadí všechny formy agresivního chování namířené proti druhé osobě (např. fyzické napadení s následkem ublížení na zdraví atd.), proti sobě (**sebeпоškozování, sebetryznění, suicidální chování** atd.) nebo proti věcem (**vandalismus ve smyslu poškozování např. školního majetku, zařízení při sportovních utkáních, sprejerství** atd.). Z tohoto hlediska je šikana pouze jedním z mnoha různých podob extrémně agresivního chování. (Miovský et al., 2010, s. 76)

Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě

Jedná se o relativně novou formu rizikového chování z hlediska masového rozšíření. Toto rizikové chování lze definovat jako záměrné vystavování sebe nebo druhých nepřiměřeně vysokému riziku újmy na zdraví nebo dokonce přímému ohrožení života v rámci sportovní činnosti nebo v dopravě (Miovský, 2010, s. 76). Patří sem např. tajné závody aut přímo za plného provozu, záměrné ježdění pod vlivem psychoaktivních látek, nekvalitně připravené raftové sjezdy divokých řek bez potřebného vybavení a zkušeností, snowboarding v lavinových polích nebo extrémní sjezdy horských kol v nebezpečném terénu bez ochranných pomůcek atd.

Rasismus, xenofobie

Rasismem a xenofobií označujeme soubor projevů směřujících k potlačení zájmů a práv menšin. Jedná se o zastávání rasové nerovnocennosti v jakémkoli smyslu slova a podporování rasové nesnášenlivosti a netoleranci vůči menšinám a odlišnostem. (Miovský et al., 2010, s. 76)

Negativní působení sekt

Sektou označujeme sociální skupinu, jejíž členové sdílí ideologický koncept, jehož prostřednictvím se skupina vymezuje vůči svému okolí, přičemž dochází k postupné sociální izolaci, manipulaci a dalším extrémním zásahům do soukromí jejích členů. (Miovský et al., 2010, s. 76)

Sexuální rizikové chování

Sexuální rizikové chování souborem projevů chování, které doprovázejí sexuální aktivity a současně vykazují pro jedince rizika v různých oblastech (zdravotní, sociální atd.). Lze sem zařadit např. nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, výrazně promiskuitní chování, rizikové sexuální praktiky, kombinace užívání návykových látek a rizikového sexu, sexuální

zneužívání ve všech jeho formách, zveřejňování intimních fotografií na internetu či jejich zasílání mobilním telefonem apod. (Miovský et al., 2010, s. 76)

Prevence v adiktologii

Prevence v adiktologii zahrnuje všechny **aktivity související s užíváním návykových látek**, ale také aktivity související s tzv. nelátkovými závislostmi (např. gambling, hraní PC her).

Spektrum poruch příjmu potravin

Jedná se o poruchy, které jsou způsobeny rizikovými vzorci chování ve vztahu k příjmu potravy. Tyto poruchy s sebou nesou mnoho zdravotních, sociálních a psychologických potíží.

Okruh poruch a problémů spojených se syndromem týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte (syndrom CAN)

Syndrom CAN zahrnuje jakoukoli formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která je pro naši společnost nepřijatelná. Do této oblasti spadá jak okruh programů zaměřených na prevenci výskytu těchto jevů, tak včasné zachycení jejich projevů včetně odpovídající intervence. (Miovský et al., 2010, s. 78)

Nespecifická primární prevence zahrnuje veškeré aktivity, které podporují zdravý životní styl a pozitivní sociální chování. Jejím nástrojem je především smysluplné využívání volného času formou volnočasových aktivit a organizovaných programů, které vedou k dodržování společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti a především k odpovědnosti za sebe a své jednání. Nespecifická prevence probíhá formou kroužků (sportovní – bodybuilding, pečovatelský a kroužek první pomoci) a jednorázových i opakovaných humanitárních a charitativních akcí.

5. Cíle ŠPS

- Hlavním cílem dlouhodobé ŠPS je vytvoření bezpečného prostředí, pozitivního sociálního klimatu, které pomůže předcházet jednotlivým oblastem rizikového chování (násilí, šikaně, experimentování s drogami apod.) a co nejdříve zachytí varovné signály rizikového chování v raných stádiích.
- Vést žáky k sebevědomí, sebehodnocení, stanovení si reálných cílů v životě, k poznání sebe sama, k zvládání stresu, k dovednostem řešit své problémy bez pomoci léků a jiných návykových látek, utvářet a upevňovat odpovědnost žáků za vlastní chování a způsob života a uvědomování si důsledků jednání.
- Posilovat komunikační dovednosti žáků, zvyšovat schopnost řešit problémy, konflikty, učit se adekvátní reakci na stres.
- Upozorňovat žáky na nebezpečí a rizika virtuálního prostředí a formách jeho zneužívání, v rámci nabízených preventivních aktivit seznamovat rodiče i děti se stále novými

aktuálními riziky internetu a komunikačních technologií včetně možností vzniku závislostí.

- Rozvíjet nabídku preventivních programů všeho druhu včetně prožitkových nebo intervenčních. Podporovat práci třídních učitelů se žákovskými kolektivy i vzájemnou spoluprací jednotlivých pedagogů.
- Předcházet užívání alkoholu, tabáku a experimentování žáků s marihuanou a dalšími návykovými látkami, reagovat na aktuální negativní jevy (zneužívání nikotinu, nikotinové sáčky, elektronické cigarety,...).
- Podporovat péči o duševní zdraví žáků v důsledku nárůstu psychických problémů a náročného chování dětí a mládeže z různých důvodů (pandemie covid-19, válečná situace v Evropě a z toho vyplývající ohrožení psychické stability).

Aktivity ŠPS pro jednotlivé cílové skupiny (hlavní oblasti preventivní práce)

Pro pedagogické pracovníky školy

- Průběžně poskytovat informace o aktuálních předpisech z oblasti prevence rizikového chování a o jejich návaznosti na interní předpisy školy, poskytovat informace o kontaktech na spolupracující organizace či specializovaná pracoviště sociální pomoci a prevence.
- Zajistit vzájemnou informovanost pedagogů a vedení školy, výchovného poradce a školního metodika prevence o problémech žáků a třídních kolektivů z důvodu adekvátního a včasného řešení těchto problémů.
- Ve spolupráci s třídními učiteli cíleně působit na tvorbu pozitivního třídního klimatu.
- Zprostředkovávat informace získané na seminářích, školeních, konferencích zaměřených na oblast prevence rizikového chování.
- Umožňovat účast výchovného poradce, školního metodika prevence na poradách/školeních pořádaných Pedagogicko-psychologickou poradnou Šumperk či jinými vzdělávacími institucemi.

Pro rodičovskou veřejnost

- Zajistit informovanost rodičů v rámci třídních schůzek o školních preventivních aktivitách, nabídce volnočasových aktivit pro žáky, distribuovat informační materiály. K informovanosti rodičů využívat také školní webové stránky, nástěnky.
- V případě potřeby realizovat individuální pohovory s rodiči k aktuálním problémům, řešit aktuální problémy z oblasti rizikového chování, popř. využít konzultační hodiny školního metodika prevence či výchovného poradce.

Pro žáky školy

- **Primární prevence ve vzdělávání žáků v rámci jednotlivých vyučovacích předmětů** – viz Prevence rizikového chování ve výuce dle ŠVP – součást Preventivního programu školy.
- Nabídnout volnočasové aktivity, zájmové kroužky – viz Preventivní program školy.
- Zajistit akce pro žáky – viz Preventivní program školy.

- Informovat žáky o možnosti využít konzultační hodiny školního metodika prevence a výchovné poradkyně, o umístění schránky důvěry.
- Podporovat aktivity „Studentské rady“.

6. Mapování situace

Informace od učitelů

Třídní učitelé pravidelně monitorují situaci ve třídních kolektivech v oblasti rizikového chování mezi žáky, problémové situace řeší s výchovnou poradkyní a školním metodikem prevence, s rodiči, zákonnými zástupci, popř. s pracovníky dalších podpůrných organizací.

Informace od rodičů, zákonných zástupců

Rodiče, zákonní zástupci dostávají informace o preventivních aktivitách školy na pravidelných třídních schůzkách, na webových stránkách školy, v prostorách školy na nástěnkách. Mají prostor vyjádřit své požadavky, postřehy, na třídních schůzkách, v konzultačních hodinách, ale i kdykoliv jindy dle potřeby.

Informace od žáků

Žáci na třídnických hodinách řeší kromě organizačních záležitostí rovněž konflikty ve třídě a ostatní třídní, vztahové i jakékoliv jiné problémy, hodnotí situaci a klima ve třídě či ve škole, vyjadřují svá hodnocení, přání, svými postoji aktivně ovlivňují zaměření a volbu příslušných preventivních aktivit, to vše s cílem zlepšovat sociální klima ve třídě. Kritické zhodnocení jejich informací je v mnoha případech velmi cenným zdrojem pro směřování a cílení další preventivní a výchovné práce. Jako zdroj informací slouží také schránka důvěry v prvním patře školy u učebny IKT. Další možností k tvorbě školního klimatu slouží i aktivity Studentské rady. Na konci školního roku je klima školy monitorováno formou anonymního dotazníkového šetření žáků a na základě výsledků jsou stanovena opatření. Jednotlivé oblasti rizikového chování žáků jsou mapovány anonymním dotazníkem školního metodika prevence.

Vyhodnocování Preventivního programu školy

Informace a závěry z každoročního vyhodnocování Preventivního programu školy jsou součástí výroční zprávy školy a pro školního metodika prevence i výchovného poradce jsou důležitým podkladem pro další práci, pro korigování a směřování jejich působení. Jsou také ukazatelem účinnosti dosavadní práce a výsledků práce v oblasti minimalizace výskytu rizikového chování.

7. Přehled spolupracujících institucí a odborníků na poli prevence rizikového chování

Systemová prevence předpokládá řadu spolupracujících složek. Vedle rodiny, školy a školských zařízení stojí Odbor sociálně právní ochrany dětí, zdravotnická zařízení, místní samospráva, nestátní neziskové organizace, policie, zájmové organizace apod.

- PPP a SPC OK, pracoviště Šumperk – Mgr. Hana Prejdová, oblastní metodik prevence,
- Pontis Šumperk o.p.s.,
- Policie ČR, Oblastní oddělení Šumperk,
- OSPOD Šumperk,
- Krajský školský koordinátor prevence Olomouckého kraje, PhDr. Ladislav Spurný,
- Sdružení D, Olomouc,
- P-centrum Olomouc,
- Univerzita Palackého v Olomouci.

Odkazy na webové stránky

<https://www.kr-olomoucky.cz/strategie-a-metodiky-v-oblasti-primarni-prevence-cl-398.html>

<http://www.alkoholik.cz>

<http://www.dokurte.cz>

<http://www.drogy-info.cz>

<http://www.minimalizacesikany.cz>

<http://www.podaneruce.cz>

<http://www.sananim.cz>

<http://www.seznamsebezpecne.cz>

<https://poradna.e-bezpeci.cz/>

<https://www.e-bezpeci.cz/>

SZŠ Šumperk, 28. srpna 2023

Zpracovala: Mgr. Anežka Gronychová, školní metodik prevence